

۱۴۳۳ ۹۸۳

بسم الله الرحمن الرحيم

۴

راهنمای کامل و کاربردی

یادگیری مشارکتی و پیشرفت تحصیلی با رویکرد فراشناختی

دکتر محمدرضا کرامتی

دانشیار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران

دکتر عذرا شالباف

آمارات زندگی شاد

کرامتی، محمدرضا، ۱۳۴۷

یادگیری مشارکتی و پیشرفت تحصیلی با رویکرد فراشناختی / محمدرضا کرامتی، عذرا شالباف.

تهران: زندگی شاد، ۱۳۹۵.

۱۴۴ ص ۲۱/۵×۱۴/۵۰ س.م.

۹۷۸-۶۰۰-۸۳۷۷-۰۵-۴ ریا ۱۰۰۰۰۰

فیا

کار گروهی در آموزش و پرورش، پیشرفت تحصیلی، فراشناخت، ایران.

Groupwork in education, Promotion, school, Metacognition, Iran.

شالباف، عذرا، ۱۴۰۵.

۲۱۳۰ LB۱۰۳۲/۵

۳۷۰۰۹۵

۳۰۹۸۱۴

انتشارات زندگی شاد

یادگیری مشارکتی و پیشرفت تحصیلی با رویکرد فراشناختی

نویسنده: دکتر محمدرضا کرامتی و دکتر عذرا شالباف

ویراستار: سیدمحمد مهدی حکیم و علی کرامتی

طراح جلد: مریم زبیدی

ناشر: زندگی شاد

شمارگان: ۱۰۰۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۵

ISBN: 978-600-8377-05-4

حق چاپ برای انتشارات زندگی شاد محفوظ است

انتشارات زندگی شاد: تهران، مرزداران، سرسبز جنوبی، گلدیس ۸ پلاک ۸، طبقه ۳.

۴۴۲۷۸۶۳۱ و ۰۹۱۹۵۶۱۶۴۹۹ و ۴۶۸۱۹۲۵۳

برای اطلاع از مراکز فروش کتاب‌های انتشارات زندگی شاد به سایت www.zendegieshad.ir مراجعه فرمایید و برای اطلاع از جدیدترین کتاب‌های چاپ شده به اینستاگرام zendegieshad.pub پیوندید.

۱۰۰۰۰ تومان

فهرست

۵	مقدمه
۹	فصل ۱: یادگیری و شرفتحصیلی
۳۳	فصل ۲: یادگیری مشارکتی و پیشرفت تحصیلی
۴۵	فصل ۳: یادگیری مشارکتی و شرفتحصیلی ریاضی
۶۳	فصل ۴: یادگیری مشارکتی و پیشرفت تحصیلی فیزیک
۷۱	فصل ۵: یادگیری مشارکتی و پیشرفت تحصیلی علوم تجربی
۸۹	فصل ۶: یادگیری مشارکتی و پیشرفت تحصیلی عربی
۱۰۱	فصل ۷: یادگیری مشارکتی و پیشرفت تحصیلی زبان انگلیسی
۱۲۱	فصل ۸: یادگیری مشارکتی و پیشرفت تحصیلی فارسی
۱۳۱	منابع

برخی از کتابهای چاپ شده توسط انتشارات زندگی شاد

۱. مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی آموزشی و درسی
۲. پنج زبان عشق در تربیت کودکان
۳. برای شاد بودن همین کافیت!
۴. نوجوانان چه چیزهایی را از والدین خود پنهان می‌کنند؟
۵. خم در بی در ۳۰ دقیقه
۶. مدیریت فرا دشوار در زندگی و محیط کار
۷. ده عادت مادران شاد
۸. مثبت‌نگری در زندگی و محیط کار
۹. رهبران بزرگ رشد می‌کنند
۱۰. زندگی دلخواه خود را انتخاب کنید
۱۱. سطل شادی کودکان و نوجوانان
۱۲. کودک در مهدکودک
۱۳. مهارت‌های زندگی دانش‌آموزی
۱۴. ۹۹۹ راز زندگی شاد
۱۵. یاددهی - یادگیری در مدارس ابتدایی و متوسطه
۱۶. مغز سبز

علی‌رغم نقش مهم مشارکت و روابط اجتماعی متقابل در نحوه یادگیری دانش‌آموزان و تقویت روابط مثبت میان گروهی، در بسیاری از موارد، دانش‌آموزان به‌جای اینکه تولیدکننده دانش باشند، صرفاً دریافت‌کننده آن هستند. این نکته ممکن است تا حدودی به دلیل تمایل معلمان به حفظ کردن و انتظار از دانش‌آموزان به گوش دادن و جواب دادن در چارچوب تکرار اطلاعاتی باشد که قبلاً توسط معلم ارائه شده است. به همین دلیل نیست که برای تعامل سازنده فراهم می‌شود. سقراط قرن‌ها قبل اعلام کرد: "من مدریس نمی‌کنم بلکه از مخاطبانم می‌خواهم تا از طریق همفکری در کلاس دانش با من سهیم شوند. به این ترتیب، شما مرا در حالی می‌بینید که نظریه‌ها را مخاطبم را جویا می‌شوم نه اینکه چیزی به او بگویم و یا توضیح دهم."

با وجود اینکه مدت‌هاست سقراط این جمله زیبا را بیان کرده است، هنوز هم در نظام آموزشی ایران، دانش‌آموزان به حفظ و تکرار مفاهیم علمی ترغیب می‌شوند و علی‌رغم اینکه در محافل علمی و حتی اجرایی صحبت از فعال بودن دانش‌آموز، رشد فکری و آزاداندیشی او می‌شود، اما عملاً چنین نظرگاه‌هایی جنبه شعارگونه به خود گرفته‌اند. از سوی دیگر، صحبت از تقویت روحیه همکاری و رفاقت در بین دانش‌آموزان و رشد اجتماعی آنان است، اما در عمل نه‌تنها گام مؤثری در این راستا برداشته نمی‌شود، بلکه اغلب اوقات همکاری و رفاقت به‌نوعی رقابت تبدیل می‌شود که نتیجه آن افزایش حس حسادت، کینه و

دشمنی در بین دانش‌آموزان است. سبک غالب در اکثر آموزش‌ها سستی است. به این معنا که دانش‌آموزان در زمینه یادگیری مفاهیم درسی، کمتر با موقعیت‌های چالش‌آور مواجه می‌شوند، فرصت‌های کمتری برای تفکر، هم‌فکری، همکاری و بحث و گفتگوی معلم با دانش‌آموز و دانش‌آموزان با یکدیگر فراهم می‌شود، دانش‌آموزان به یادگیری طوطی‌وار ترغیب می‌شوند، رقابت جایگزین همکاری می‌شود و احتمال خطر جمع‌گرایی و رگرسی در بین دانش‌آموزان افزایش می‌یابد.

با وجود تغییر و تحولات شتابان در قرن حاضر در همه ابعاد زندگی، روش‌های آموزش به‌ر زیاده نکرده‌اند. گرچه تخته‌سیاه جای خود را به وایت‌برد داده، کتاب‌ها جای خود را به صندلی‌های متحرک داده و تلویزیون و Power Point جایگزین اوپک و اورهد شده‌اند، اما معلمان همچنان از روش‌های سنتی به‌ر می‌روند. معلمان اغلب گوینده بوده و از دانش‌آموزان انتظار دارند به صحبت‌های آنها گوش دهند، بحث گروهی جایگاه چندانی در کلاس درس ندارد و اکثر سؤال‌ها پرسیده شود موجب وادار کردن دانش‌آموزان به تفکر پیرامون مطالب درس نمی‌شود، بلکه بیشتر تلاش می‌شود دانش‌آموزان برای امتحان آماده شوند.

در روش‌های سنتی که امروزه از آنها به‌عنوان روش‌های غیرفعال یاد می‌شود، معلم نقش اصلی در جریان تدریس داشته، مطالب را به‌طور شفاهی در کلاس بیان نموده و دانش‌آموزان فقط باید به صحبت‌های او گوش داده و مطالب را حفظ کنند. در چنین شرایطی، زمینه لازم برای رشد اجتماعی دانش‌آموزان فراهم نمی‌شود و حتی پیشرفت تحصیلی و

رشد فکری آنها نیز از تأثیرات نامطلوب این شرایط بی‌نصیب نمی‌ماند. به همین دلیل، امروزه رویکردهای شناختی و فراشناختی و به تبع آن روش‌های آموزشی فعال جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده‌اند.

به اعتقاد کارشناسان دانش‌آموزانی که از طریق یادگیری فعال به یادگیری می‌پردازند، هم بهتر یاد می‌گیرند و هم از یادگیری لذت بیشتری می‌برند؛ زیرا به جای اینکه شنونده صرف باشند فعالانه در جریان یادگیری مشارکت می‌کنند و خود را مسئول یادگیری خویش می‌دانند. از جمله روش‌های فعال که با الهام از رویکرد فراشناختی و دیدگاه سازنده‌گرایی شکل گرفته، یادگیری مشارکتی^۱ است؛ اما سؤال اساسی این است که آیا یادگیری مشارکتی آن‌گونه که صاحب‌نظران فراشناخت و سازنده‌گرا معرفی کرده‌اند می‌تواند در کشور ما اجرا شود و نتایج مثبت را عاید دانش‌آموزان نماید؟ این کتاب ضمن در اختیار قراردادن اطلاعات جامع در زمینه یادگیری مشارکتی، سعی می‌کند به این سؤال پاسخ دهد. مدیران می‌توانند با آگاهی از این رویکرد، زمینه اجرای آن را در کلاس‌های درس از طریق معلمان فراهم سازند و معلمان پس از مطالعه کتاب می‌توانند فعالیت‌های گروهی را به کار گروهی مشارکتی تبدیل کنند و از تدریس لذت بیشتری ببرند. این کتاب می‌تواند در دوره‌های آموزش ضمن خدمت که در راستای ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای معلمان

برگزار می‌شود، به‌عنوان منبع اصلی محور کار قرار گیرد و از طرفی معلمان را برای شرکت در جشنواره الگوهای برتر تدریس آماده سازد. کتاب حاضر که چهارمین قسمت از مجموعه کامل و کاربردی یادگیری مشارکتی است، علاوه بر تمرکز بر پیشرفت تحصیلی و علمی دانش‌آموزان، تقویت ابعاد شناختی و فراشناختی آنها را نیز موردتوجه قرار داده است. از به معلمان نشان می‌دهد که چگونه می‌توانند با کاربرد یادگیری مشارکتی در موضوعات مختلف درسی، به تعمیق یادگیری دانش‌آموزان (رویی، ضعیف و متوسط) کمک کنند و آنها را به‌سوی خود - کنترل، خود-مدیری و انضباط درونی سوق دهند. گرچه موضوعاتی نظیر ریاضیات، فیزیک، علوم تجربی و زبان‌های عربی، انگلیسی و فارسی به‌عنوان نمونه محور مباحث کتاب قرار گرفته‌اند، اما معلمان دروسی نظیر تعلیمات اجتماعی، هنر، کار و فن‌آوری، دینی و قرآن نیز می‌توانند از مطالب مطرح شده در این کتاب به‌عنوان یک الگوی عملی جهت کاربرد در کلاس درس بهره بگیرند.

دکتر محمدرضا کرامتی

دکتر عذرا شالباف

mkeramaty@ut.ac.ir

سایت www.zendegieshad.ir

zendegieshad.pub اینستاگرام